

De opdracht is een bijzondere voorstelling

Eerst hilariteit en dan treurige leegte

TOONEEL

RECENSIE • KAREN WELLING

De Opdracht van Heiner Müller, een coproductie van Kaaithéater Brussel en Felix Meritis Amsterdam. Regie: Jan Ritsema. Spel: Bea Rouffart, Dirk Roothoof, Dries Wieme. Gezien: 7/2 in de Toneelschuur. Nog te zien: van 11 t/m 22/2 in Felix Meritis, Amsterdam.

De Opdracht werd door Heiner Müller in 1979 in de toenmalige DDR geschreven. Het stuk kreeg als ondertitel mee: 'Herinnering aan een revolutie'. Wellicht is er geen beter moment om dit stuk te ensceneren dan nu, ruim een jaar na het neerblijven van de Berlijnse muur en met het aftreden van Gorbachov nog vers op het netvlies.

Op een haast verraderlijke manier, die ik overigens absoluut niet had willen missen, schept regisseur Jan Ritsema onbehagen door schrijvend de dubbelheid naar voren te halen die je tegenover deze ontwikkelingen kunt koesteren. Enerzijds de onetndige treurnis over het deficit van de revolutie en van idealen, en tegelijkertijd het besef dat diezelfde revolutie te vaak een gruwelijk gezicht toonde. In de nadagen van de Franse Revolutie krijgen drie mannen De Opdracht om naar Jamaica te reizen om daar een slavenopstand te organiseren. Maar wat gebeurt er wanneer de opdrachtgever wegvalt omdat de revolutie in Frankrijk door Napoleon gesmoord wordt. Wordt het gemeenschappelijke ideaal dan een persoonlijke keuze of blijft het individueel niet te beslaan? Dit gegeven heeft van Ritsema en zijn drie spelers een directe vertaling naar het theater gekregen.

In een lege ruimte met het werklicht aan zitten de spelers samen achter een kale tafel, vanwege het gemeenschappelijke uitgangspunt van de acteur

die een rol aanvaard heeft in dit theater van de revolutie. Ze hebben als collectief deze taak op zich genomen, ze zijn giechelig, gespannen en willen er vol goede moed tegen aan. Over het gebruik van een smartlap van Pavarotti zijn ze het niet eens kunnen worden, dus daar moeten we eerst met zijn allen naar luisteren, dan kan het stuk tenminste beginnen. Maar zo optimistisch als ze, spelers en personages, de voorstelling inzetten, zo sterk desintegreren ze in de loop ervan, niet alleen in de beekdspraak van Müller, maar ook in de mise en scene van Ritsema. Het is een proces van uiteenvallen en van stagnatie dat direct via een schitterend gebruik van een videocamera en scherm zichtbaar wordt.

Waar de camera eerst de praters volgt, hun hoofden en bewegende monden nogmaals uitvergroot toont, bevriest ook deze video steeds meer in beelden en poses. De vorm waarin deze voorstelling gegoten is lijkt op het eerste gezicht een academische vertelling. Maar niet alleen wordt de razend moeilijke taal van Heiner Müller hier kristalhelder, maar vooral toont het, in de vertelling, met een ongekende kracht wat liefde, verraad en eenzaamheid met mensen kan doen. En steeds duidelijker wordt dat, als er al een keuze mogelijk is, deze tot niets leidt. Je kan je kop in het zand steken en wegneuriën op Pavarotti, of je gaat aan je idealen kapot. Absolute klasse toont Dirk Roothoof daarbij wiens flauw lachrijge druktemakerij haast onmerkbaar overgaat in een rustige ernst die je bij vlaggen naar je keel grijpt. En zo is er meer in deze bijzondere voorstelling wat aan het begin tot hilariteit leidt, maar aan het einde uit een treurige leegte bestaat. Zoals dat lied van Pavarotti.